

เรื่อง “ความร่วมมือกับรัฐบาลและองค์กรต่างๆ ในการพัฒนาประเทศ”

ณ ห้องรามา 5 โรงแรมอิลตัน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
วันจันทร์ที่ 5 สิงหาคม 2545 เวลา 11.55 น.

วันนี้ ผมถือว่าได้รับเกียรติพิเศษที่ได้รับเชิญมาพูดคุยกับท่านวุฒิสมาชิกทั้งหลาย ผมขอถือว่าการพูดคุยกัน นำประสบการณ์ความคิดเห็นในฐานะที่ทำหน้าที่ในซีกหนึ่งของอำนาจธิปไตยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีอยู่ 3 สาขา ท่านคือหนึ่งสาขา คือสาขาทางนิติบัญญัติ ผมอีกหนึ่งสาขา คือสาขาบริหาร และอีกสาขาหนึ่งคือสาขาตุลาการ ทั้งสามสาขาเป็นสาขาที่แยกออกจากกันด้วยระบบ ตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) หรือระบบถ่วงดุลภายใต้ระบอบประชาธิปไตย แต่ความเป็นจริง ถึงแม้แยกออกจากกัน ทั้งสามสาขาก็ต้องร่วมกันทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองของเรา ฉะนั้น การเป็นอิสระจากกันนั้น ไม่ได้หมายความว่าขาดจากการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอันนำไปสู่เป้าหมาย ปลายทาง คือเพื่อประเทศชาติและประชาชนของเรา

วันนี้ ผมดีใจและยินดี เพราะถือว่าเป็นวาระพิเศษที่ได้มาพบกับท่าน ซึ่งเราได้พบกัน เป็นประจำแต่ไม่ค่อยได้อยู่ในบรรยากาศแบบนี้ วันนี้อยู่ในบรรยากาศพิเศษ ผมจึงมีความรู้สึก ว่าตั้งใจที่จะมา เมื่อเช้านี้ผมคิดว่าจะมีเวลาได้เตรียมการว่าจะมาพูดคุยอะไรกับท่านบ้าง ปรากฏว่าเมื่อวันพฤหัสบดีที่ผ่านมา (1 สิงหาคม 2545) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การปฏิรูปการศึกษา” ซึ่งใช้เวลานานไปหน่อย ไม่เสร็จ จึงเลื่อนมาเป็นวันจันทร์นี้ (5 สิงหาคม 2545) อีกครั้งวันจนเสร็จ พอเสร็จ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย) ขอพบเพื่อเตรียมการซักซ้อมเรื่องหัวข้อที่จะนำไปคุยกับประเทศพม่า ซึ่งจะเดินทางในคืนนี้ พอเสร็จแล้วก็มาที่นี่ ด้วยความดีใจ

อย่างที่เราทราบกันว่า วุฒิสภาในสมัยนี้ ท่านเป็นสมาชิกวุฒิสภาสมัยแรกที่เป็นประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นชุดแรกที่มาจากการเลือกตั้งฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ก็มาจากการเลือกตั้ง รัฐบาลซึ่งมาจาก ส.ส. ก็ถือว่ามาจากการเลือกตั้ง เรามาจากประชาชน จากการเลือกตั้งจากประชาชนที่แท้จริง เพียงแต่ว่าภารกิจ (mission) ของเรามีทั้งเหมือนและแตกต่าง แน่นนอนครับ ที่เหมือนกันคือ เป้าหมายปลายทางของเราไปที่เดียว

กัน คือการตอบสนองทุกอย่างเพื่อให้เกิดความเจริญของประเทศ และความผาสุกของประชาชน แต่ความต่างคือ ท่านทำหน้าที่ทางด้าน นิติบัญญัติ ส.ส. ก็ทำหน้าที่ต่างจากท่าน เพราะท่านมีอำนาจมากกว่า คือเรื่องของการคัดเลือกบุคลากรเข้าไปสู่ระบบขององค์กรอิสระทั้งหลาย เรื่องของการถอดถอน เรื่องของการตรวจสอบรัฐบาล เรื่องของ การกลั่นกรองกฎหมาย

สิ่งที่ผมอยากจะพูดคือ ผมมองวุฒิสภาฯ เป็นสภาที่ทำให้เกิดความรอบคอบในการออกกฎหมายบ้านเมือง หลายครั้งที่ผมได้ตัดสินใจไม่ให้ตั้งกรรมการร่วมแล้วเลือกทำตามการแก้ไขของวุฒิสภา เพราะผมถือว่าหลายอย่างวุฒิสภาได้ให้ข้อคิดเห็นที่ดี และวุฒิสภามีข้อดีคือไม่ได้ห่วงการเมือง ในรายละเอียดมากนัก เพราะว่าท่านจะได้ทำหน้าที่ของท่านได้อย่างเต็มที่ ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ บางครั้งการเมืองมีรายละเอียดของการเมืองซ่อนการเมือง ทำให้การทำอะไรก็อาจจะไม่เต็มที่ แต่เมื่อมีวุฒิสภาซึ่งเป็นสภาที่มีผู้ทรงคุณวุฒิอยู่มากได้ช่วยกันดูแลตรงนี้ ก็เป็นประโยชน์มากต่อบ้านเมือง

ผมอาจจะเข้าใจผิดก็ได้ ว่าทัศนคติ (attitude) ในการทำงานร่วมกันเป็นหัวใจที่สำคัญ ที่สุดต่อความสำเร็จ วันนี้ผมไปพูดในที่ประชุมการปฏิรูปการศึกษาในตอนท้าย ผมสรุปให้เขาฟังว่า ที่เราคิดกันทั้งหมด ทั้งกฎหมาย แนวทางทฤษฎีการปฏิรูป คำหลัก หรือ keyword สวๆ ที่เราพูดกันว่า จะไปอย่างนั้น จะทำอย่างนี้ สวมาก ทุกอย่างสมบูรณ์ (perfect) แต่ขั้นตอนแรกถ้าเราทำไม่ได้ ก็ไม่มีทางสำเร็จ นั่นคือการปรับทัศนคติของบุคคลที่จะไปทำหน้าที่ปฏิรูปการศึกษา และผมได้บอกกับเขาด้วยว่า ครูอาจารย์ที่เป็นแม่พิมพ์ของเด็กนั้น เป็นเหยื่อ (victim) ของระบบการศึกษาที่ล้าสมัย เพราะฉะนั้น การที่คนที่เป็นผลผลิตของการศึกษาที่ล้าสมัยจะมาทำการศึกษาแผนใหม่ ปฏิรูปใหม่นั้น จุดเริ่มต้นที่จะต้องทำคือ การปรับทัศนคติที่ท่านทั้งหลายต้องตั้งใจ และพร้อมใจที่จะเปลี่ยนตัวเองไปสู่การเรียนการสอนแผนใหม่ แบบใหม่ ถ้าท่านปรับทัศนคติตรงนี้ไม่ได้ ก็คือไปไม่ได้

ดังนั้น เช่นเดียวกัน ทัศนคติการทำงานร่วมกันของคนในประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งคนที่เป็นตัวแทนของประชาชน เป็นหัวใจสำคัญว่า ถ้าทุกคนมีเป้าหมายอยู่ที่ชาติ อยู่ที่ประเทศชาติ อยู่ที่ประชาชน แล้วพยายามมองทุกอย่างเป็นบูรณาการ ผมเชื่อเหลือเกินว่าประเทศไทยของเรายังมีศักยภาพอีกมากมาย ศักยภาพของคนไทยแม้กระทั่งในชนบท ท่านลองคิดดูว่า ดร. มหาเธร์ นายกรัฐมนตรีประเทศมาเลเซีย ได้ทำโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของเขาเองมาแล้ว 5 ปี ไม่ไปไหน เขาจึงขออนุญาตส่งเกษตรกรของเขามาดูงานเกษตรกรไทย เพราะไม่นึกถึงว่าประเทศไทยทำเพียงปีกว่าๆ แล้วจะ ก้าวหน้าไปขนาดนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศักยภาพของคนไทยมีอยู่ แต่การปลดปล่อย

ศักยภาพของเขาเหล่านั้น เป็นหน้าที่ที่พวกเราจะต้องช่วยกันคิด และผมเชื่อเหลือเกินว่า กฎหมายที่ดี ระบบที่ดี ที่เรามีอยู่เดิมนั้น ปรับได้ไม่ทันกับวิคิด หรือการเดินในแนวใหม่ของโลก ผมพยายามพา ท่านไปท่องดูอะไรหลายๆ อย่าง ก่อนที่จะกลับมา

ท่านรู้ไหมว่าวิคิดเปลี่ยนไปหมด คือเดิมทีเดียว วิคิดเดิมถูกทางหนึ่ง และระหว่างนั้น มีการพัฒนาการ ทำให้เริ่มผุดผื่นไป และผุดผื่นมากขึ้น ผลสุดท้ายต้องย้อนกลับมาถามว่า สิ่งที่ ผุดผื่นนั้นจะทำให้ถูกอย่างไร ซึ่งเหมือนกับทฤษฎี social contract theory หลายท่านที่เรียนมาทางนี้ คงจะรู้ดีกว่าผม ทฤษฎีที่ว่าด้วย social contract theory นั้น มีหลักว่า การที่ประชาชนได้มอบอำนาจ ให้ตัวแทนของเขามาบริหารประเทศ มาออกกฎหมาย กติกา เพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ให้คนที่มีความอำนาจมากกว่าข่มเหงรังแกผู้มีอำนาจน้อยกว่า นั่นคือกติกาที่ต้องการความสันติสุข แต่ปรากฏว่าเมื่อมีพัฒนาการเกิดขึ้น เริ่มผื่น เพราะคนที่เข้ามามีอำนาจจริงๆ พยายามรักษาอำนาจของตนเอง จึงออกกฎหมาย กติกา เพื่อการรักษาอำนาจมากขึ้น จึงขัดแย้งกับกติกาที่เป็นสัญญาประชาคมที่ตกลงกันได้ ตามทฤษฎีของการบริหารบ้านเมือง ฉะนั้น เมื่อมีความผุดผื่นเรื่อยๆ กฎหมายจึงสะสม สร้างยาก และ แก้ไขยาก จึงสะสมเรื่อยๆ ในทุกประเทศมีกฎหมายสะสม และกฎหมายเหล่านี้ ถ้าเปลี่ยนแปลงช้าจะเป็นอุปสรรคในการปลดปล่อยศักยภาพของคนในประเทศ เฉพาะอย่างยิ่ง คนชนบทหรือคนที่ยากจน ฉะนั้น ในทุกประเทศยังมีกฎหมายประเภทนี้อยู่ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่คือประเทศที่พัฒนาประชาธิปไตยช้า

ตรงนี้คือจุดที่ผมกำลังจะบอกกับท่านว่า เรากำลังดูว่ากฎหมายไทยต้องปฏิรูปใหม่ และกฎหมายที่จะออกใหม่นั้น ต้องเป็นกติกาแบบที่ผมกำลังจะบอกท่านว่าจะเป็นแบบนี้ ซึ่งทางเทคนิค ผมอาจจะไม่มีเวลาลงทางเทคนิค แต่ถ้าไม่เป็นแบบนี้ ท่านจะแก้ไขอย่างไร ถ้าผมรู้ว่าสิ่งที่แก้ไขแล้วเป็นไปตามจุดหมาย ผมยินดีสนับสนุนทั้งนั้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลอาจจะเสนอไปอีกแนวทางหนึ่ง และวุฒิสภาแก้ไขไปในอีกแนวทางหนึ่ง ถ้าเป็นสิ่งที่กลับไปที่วัตถุประสงค์ที่ว่าเป็นสิ่งที่ได้ประโยชน์ต่อประเทศชาติและ ประชาชน แล้วทำให้เปิดศักยภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหลักสำคัญ

ในกรณีเดียวกับที่ผมพูดในเรื่องการปฏิรูปการศึกษา คือ เมื่อก่อนนี้ครูเป็นศูนย์กลาง ทำหน้าที่สอนหนังสือ นักเรียนมีหน้าที่จำ ท่อง แล้วมาสอบ รัฐบาลทุกรัฐบาลในสมัยก่อนเป็นรัฐบาล ที่กำหนดทั้งหมด คือประชาชนต้องทำอย่างนี้ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า แล้วประชาชนจะมีความสุข รัฐบาลไม่ได้ไปถามเขาเลยว่าอยากให้รัฐบาลทำอะไรบ้างแล้วเขาจะมีความสุข แต่

กลับไปบอกเขาว่าต้องทำอย่างนี้แล้วจะมีความสุข เห็นไหมว่าเริ่มกลับกัน ดังนั้น กฎหมายลักษณะเดิมกับกฎหมายลักษณะใหม่ กฎหมายลักษณะใหม่จะต้องออกมาในลักษณะของสิ่งที่มีกระบวนการทัศนทางความคิดที่เปลี่ยนไป และกฎหมายเก่าที่ไปทำลายกระบวนการทัศนต้องเปลี่ยน แต่จะเปลี่ยนไม่เร็วเหมือนอย่างนี้ ถ้าเปลี่ยนเร็วเท่าไร จะทำให้ศักยภาพคนไทยถูกปลดปล่อยมากเท่านั้น

สิ่งนี้คือสิ่งที่ผมกำลังจะชวนท่านว่าเราจะต้องมาดูกันว่ากระบวนการทัศนเปลี่ยนแล้วหรือเรียกว่า paradigm shift ซึ่งเกิดขึ้นแล้ว กระบวนการทัศนเปลี่ยนอะไรบ้าง คือ เปลี่ยนจาก inside out เป็น outside in นั่นคือแทนที่รัฐจะเป็นผู้กำหนดทุกอย่าง กลายเป็นให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และถามแล้วออกมาเป็นนโยบาย รัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าสู่ข้อมูลความรู้ และทุน ได้อย่างมีอิสระ และสะดวก อะไรที่เป็นอุปสรรคไปแก้ไข แล้วนั่งดูอย่าให้เขาขัดแย้งรังแกกัน ถ้าเมื่อไรมีการขัดแย้ง ละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน รัฐจึงใช้กฎหมายที่มีอยู่ไปรักษากระบวนการให้เกิดสันติภาพ สันติสุขของคน ซึ่งน่าจะเป็นเช่นนั้น แต่กฎหมายเก่ายังมีอยู่กฎหมายใหม่ก็ควรออกแบบนั้น

นี่คือแนวโน้มของโลก และของพัฒนาการ ถ้าอยากจะให้ประเทศเจริญก้าวหน้า การปลดปล่อยพลังประชาชนให้ใช้ศักยภาพของตนเอง ให้ใช้สมองของตนเอง ใช้ความสามารถ ใช้ทักษะ ใช้ความเก่งของตนเอง มาทำมาหากิน มาสร้างชีวิตตนเอง คือสิ่งที่พึงประสงค์ที่สุดของโลกยุคใหม่ ดังนั้น การทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลและวุฒิสภาน่าจะปรับ (gear) ไปจุดนี้

ผมเคยเล่าในหลายๆ งาน และจะเล่าให้ฟังอีกครั้ง คือคำว่า “ทุนนิยม” เขาพิสูจน์กัน ตลอดเวลาว่าทุนนิยมเป็นเศรษฐกิจที่ถูกต้องหรือไม่ ทำไมจึงใช้กันทั่วโลก แต่ล้มเหลวทุกที่สำเร็จเฉพาะประเทศในตะวันตกกับบางประเทศเท่านั้น เกิดอะไรขึ้น ได้มีการศึกษาจากมหาวิทยาลัยบอสตัน พบว่าประสบความสำเร็จเพียง 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น ซึ่งนายดีโฆโต อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของเปรู ได้ศึกษาความร่ำรวยของทุนนิยมว่าเกิดอะไรขึ้น ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยบอสตันว่า สิ่งที่น่าสนใจคือประเทศที่ประสบความสำเร็จในระบบทุนนิยมนั้น คำว่า “Nationalism” หรือชาตินิยมแรงมาก ซึ่งแปลว่าผลประโยชน์ของชาติ นั่นคือผลประโยชน์ของชาติเป็น หัวใจสำคัญของความสำเร็จ ซึ่ง 5 ประเทศนี้ คำว่าผลประโยชน์ของชาติเขารุนแรง (serious) มาก

แม้กระทั่งสหรัฐอเมริกา ผมดำ ผมทอง ไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกานั้น ความเป็นอเมริกัน เกิดขึ้นทันที เพราะระบบวัฒนธรรมองค์กร หรือวัฒนธรรมของประเทศสามารถกลืนคนใหม่ที่เข้าไปอยู่ได้อย่างดีมาก คือรักษาผลประโยชน์ของชาติ รักษาชาติ ให้สหรัฐอเมริกาเป็นที่ทำ

มาหาคนที่ไปกับคนที่ไปอยู่ เห็นได้จากทุกครั้งที่ประธานาธิบดีวอร์เรนบอกว่า God bless America (ขอพระเจ้าให้พรสหรัฐอเมริกา) คือเขามีความรู้สึกว่าเรื่องชาติเป็นเรื่องที่สำคัญ เหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 พบว่าธงชาติ สหรัฐอเมริกาปลิวว่อน สหรัฐอเมริกาไม่ถอย ธงชาติจะนำไปวางไว้ตรงไหนก็ได้ แต่ความเป็นชาตินิยมแรง แต่ของเราถือนอกธงชาติเอาไว้ต่ำไม่ได้ต้องไว้สูง แต่ไม่ค่อยเท่าไร สำหรับสหรัฐอเมริกาคอนเหตุการณ์ เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ธงชาติเป็นต่างหากก็มีเป็นสร้อยคอก็มี เต็มไปหมดทั้งอุปถัมภ์ รถทั้งหลาย ในยามที่เขามีความรู้สึกว่าประเทศถูกรุกราน แต่เมื่อผมไปเยือนบางประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือยากจนอยู่ ระหว่างฟุตบอลโลกพบว่าธงชาติบราซิลเต็มไปหมด ผมคิดว่าผมมาบราซิลหรือมาประเทศ นี่แน่

นี่คือสิ่งที่สำคัญที่สุด นั่นคือใจ ถ้าใจจะพร้อมจะให้และลุยกัน ถึงไหนถึงกันไม่มีอะไร แต่วันนี้จุดนี้เป็นจุดที่ผมกำลังคิดว่าเป็นจุดสำคัญ บังเอิญเป็นส่วนประกอบ (ingredient) ที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ถ้าเราจะบอกว่าผมไม่เอาระบบทุนนิยม ระบบทุนนิยมและระบบ เสรีประชาธิปไตยมาด้วยกัน เพราะเราบอกว่าต้องมีการค้าเสรีนั่นคือเสรีนิยม เมื่อมีเสรีแล้ว เราต้องกลับมาคิดว่าเสรีก็จริงอยู่ แต่ความเท่าเทียมกันในสังคมไม่มี เมื่อไม่มีจึงต้องให้ความช่วยเหลือ (handicap) กับ คนที่ยังไม่พร้อม แต่คนที่พร้อมต้องปล่อยให้อำนาจได้ รัฐไม่ได้บอกว่าคนที่พร้อมต้องหยุดรอก่อน ห้ามไป รอให้คนไม่พร้อมมาเจอก่อน เป็นไปไม่ได้ เพราะทำให้ประเทศเสียหาย ต้องส่งเสริมว่าใครพร้อมแล้วไปเลย ส่วนคนที่ยังไม่พร้อมรัฐยังประทับประคองพอพร้อมเสร็จก็ส่งไปเลย เพราะระบบทุนนิยมเป็นระบบ ที่สร้างให้แข่งขันกันทุกวินาที บังคับให้แข่งขันกันทุกวินาที ทำให้เราต้องรีบช่วยเหลือคนที่ไม่พร้อมให้พร้อมโดยเร็ว

ฉะนั้น การปลดปล่อยศักยภาพตรงนี้ เป็นหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องคิดร่วมกันว่าจะทำ อย่างไรที่จะปลดปล่อยศักยภาพคนไทย คนที่ลำบากกว่านี้คือคนจน ซึ่งถือว่าเป็นภาระของประเทศ โดยภาพรวม แต่ถ้าเราผลักดันให้เขาพ้นขีด จากภาระเขาจะเป็นพลังทันที ได้สองต่อเลย เห็นไหมครับ สิ่งนี้จึงเป็นจุดที่ผมคิดว่าการทำงานร่วมกันตรงนี้ เป็นจุดที่น่าสนใจ และสิ่งสำคัญมากที่ผมอยากจะปรึกษากันว่า เราจะทำอย่างไรจึงจะทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้

อีกเรื่องหนึ่งคือ ผมเชื่อว่าแนวคิด (concept) ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ดีมาก ในบางทีบางครั้งเราพยายามจะคิดว่ารัฐธรรมนูญไม่ดี ตรงนี้เราน่าจะแก้ไข แต่พอเข้าไปดูจริงๆ แล้วปรากฏว่าไม่ใช่ตัวรัฐธรรมนูญ ที่ต้องแก้ไขคือทัศนคติของคนที่อยู่ในระบบต่างหาก ถ้าเราแก้ไขทัศนคติของคนที่อยู่ในระบบไม่ได้ เราไปแก้ไขเนื้อหาครั้ง ก็ไม่ได้ช่วยอะไร ทัศนคติของคนที่อยู่ร่วมกันเป็นองค์กรอิสระก็ตาม ท่านต้องเข้าใจก่อนว่า ที่เขาให้ท่านอิสระ เพื่อให้ท่านมีอิสระทาง

ความคิด ในการตัดสินใจ ไม่มีอิทธิพลใดๆ มาครอบงำให้ท่านตัดสินใจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก นั่นคือหลัก แต่ไม่ได้ หมายความว่าท่านจะต้องเป็นอิสระจนไม่มีปฏิสัมพันธ์กับใคร เพราะเราอยู่ในประเทศเดียวกัน แล้วเรากำลังทำทุกอย่าง เราใช้เงินเดือนจากภาษีอากรที่ได้จากประชาชนด้วยกัน เพื่อประชาชนและเพื่อประเทศ ไม่ได้เพื่อสร้างตำแหน่งให้ท่านใหญ่โตหรูหรา ไม่ได้สร้างเพื่อให้ท่านมีศักดิ์ศรี มีเกียรติยศพิเศษ ซึ่งไม่ใช่ คือให้ท่านทำหน้าที่อย่างอิสระ

ฉะนั้น ทศนคติตรงนี้เป็นจุดที่ต้องช่วยกันเถลา ทั้งสังคม ทั้งตัวเราเอง ซึ่งไม่ใช่สิ่งง่าย เป็นสิ่งที่ต้องช่วยกันเถลา สังคม สื่อมวลชน ผู้ที่อยู่ร่วมกันในระบบ คือเราทั้งหมดอยู่ในระบบ เราทั้งหมดเป็นคนการเมือง แม้กระทั่งองค์กรอิสระก็เป็นองค์กรการเมือง เพราะคุณไม่ได้มีอำนาจปกติ คุณมีอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะต้องทำหน้าที่บริหารการเมืองทั้งหมดให้เข้าไปสู่การอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้พลังและศักยภาพของตนเองทำมาหากินอย่างมีความสุข ดังนั้น ทุกคนจึงเป็นคนการเมืองทั้งหมด องค์กรอิสระจะบอกว่าผมไม่เกี่ยวกับการเมือง ไม่ใช่ คุณมาอย่างไร มาจากการแต่งตั้ง นั่นคือการเมืองแต่งตั้งคุณ แต่แต่งตั้งด้วยวิธีแบบไหน ก็ผ่านการสรรหาของวุฒิสภา วุฒิสภามาจากไหนก็มาจากการเลือกตั้ง สรุปคือคุณมาจากทางประชาชนแบบทางอ้อม (indirect) ถ้าไม่ใช่ทางตรง (direct) ก็ทางอ้อม (indirect) ฉะนั้น คุณต้องทำงานตรงนี้ร่วมกัน

รัฐบาลมีหน้าที่คือ หนึ่งให้ความร่วมมือในทุกๆ ด้าน ที่สำคัญคือต้องมาดูแลจะต้องหาสตางค์ ทั่วๆ ที่เราต้องยอมรับว่าวันที่เราเขียนรัฐธรรมนูญในวันนั้น ประเทศไทยรวย แต่พอเริ่มใช้ รัฐธรรมนูญ ประเทศไทยจน เรามีย่านหลังใหญ่ ออกแบบสร้างอย่างดี มีโคมระย้า (chandelier) ซึ่งซื้อมาจากต่างประเทศ รวมราคาเป็นล้านบาท ถึงเวลาไม่มีเงินจ่ายค่าน้ำค่าไฟฟ้า โคมตัดไฟ ต้องจุดเทียนอยู่บ้าน ฉะนั้น วันนี้เราต้องช่วยกันว่าจะประหยัดอะไรที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพ แล้วเป้าหมาย (bottom line) ไปอยู่ที่ประชาชน ไม่ใช่อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง นั่นหมายถึงมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กร ตัวเองซึ่งเป็นองค์กรเล็กๆ ในองค์กรใหญ่คือประเทศไทย ฉะนั้น ประโยชน์ขององค์กรใดองค์กรหนึ่งต้อง ไม่ขัดแย้งต่อประโยชน์ของประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นองค์กรใหญ่ ฉะนั้น ทุกคนต้องมุ่งไปที่เป้าหมายของประเทศเป็นหลัก เมื่อทุกคนหันไปมองเป้าหมายเดียวกันแล้ว รับรองว่าจะมีที่องค์กรก็เดินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ถ้าไม่เช่นนั้น มีที่องค์กรก็เป็นองค์กรที่เป็นปัญหาต่อกัน ซึ่งไม่ใช่

ผมคิดว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญค่อนข้างดีมาก เพียงแต่ว่ากระบวนการทำงานร่วมกัน ทศนคติของบุคคลในองค์กรนั้นๆ ต่างหากที่เป็นสิ่งที่ต้องปฏิรูป ถ้าเราเป็นชาวพุทธที่แท้

จริง เราเข้าใจ เราไม่มีความรู้สึกที่พระพุทธศาสนาใช้ในหนังสือของท่านซึ่งมีเรื่อง “อันตรายซึ่งตัวกู” หรือแปลเป็น ภาษาอังกฤษว่า danger of I คือถ้าเรามีความรู้สึกว่าสิ่งนี้เป็นของเรา องค์กรของเรา ตำแหน่งของเรา อะไรก็ของเรา หหมดเลย เสียหายหมด แต่ถ้าเราคิดว่านี่คือสิ่งที่เราพยายามจะทำโดยมุ่งสู่เป้าหมายตรงนั้น พยายามผลักดันทุกอย่างให้ไปสู่เป้าหมายตรงนั้น ตรงนั้นคือประเทศชาติ ประชาชน และผมคิดว่ามีก็ องค์กรเราก็ไม่รู้สีกว่าเป็นปัญหา แต่บางครั้งบางองค์กรอาจจะไม่เข้าใจถึงจุดนี้ อาจจะปฏิบัติ (exercise) หน้าที่ของตนเองไม่ค่อยถูกทาง ซึ่งเป็นธรรมดาเมื่อกติกาใหม่เพิ่งเริ่มต้น ความขลุกขลักเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ถึงขนาดว่าต้องยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลง

ฉะนั้น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ต้องทำให้น้อย (minimum) ที่สุด ถ้าองค์กรไหนคิดจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ ต้องสำรวจก่อนว่าความจริงแล้วปัญหาเกิดจากตัวกฎหมาย หรือ วิธีการทำงาน หรือทัศนคติของคนในองค์กรมากกว่า ต้องคิดให้ได้ตรงนี้ ถ้าคิดแตกแล้วว่ามีสาเหตุมาจากเนื้อหาของกฎหมาย ลงมือแก้ไขเลย ผมยินดีให้ความร่วมมือ แต่ผมจะไม่ใช้คนริเริ่ม (initiate) ซึ่งความคิดริเริ่ม (initiative) ต้องมาจากหน่วยงานทั้งหลายที่เป็นผู้ปฏิบัติ แล้วพบว่าปฏิบัติแล้วไม่ได้ เพราะเป็นปัญหาในเนื้อหาของกฎหมาย ลงมือเลย ตรงนั้นเราพร้อมใจกัน เราจะต้องเห็นพ้องต้องกัน อย่างนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมอยากจะฝากไว้ว่า วิธีคิดของผมเป็นอย่างนี้

การบริหารประเทศของรัฐบาลนี้ ขอให้ท่านได้เข้าใจว่าไม่ได้เป็นการบริหารรัฐบาล บริหารประเทศหมายความว่ากรมมองประเทศในภาพรวมทุกๆ ส่วน เพราะเขามอบให้ผมเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ผมจะต้องทำหน้าที่บริหารให้ดีที่สุด ครอบคลุมถึงทุกฝ่าย ถ้ามีอะไรที่เป็นสิ่งที่ผมมองไม่เห็น ผมพร้อมที่จะรับฟัง ให้มาบอกหรือขอพบ มาเล่าให้ฟัง แล้วบอกว่าผมควรจะทำอย่างนั้น ไม่ควรจะทำอย่างนี้ ผมจะขอบคุณ เพราะเสียงสะท้อน (feedback) ของทุกฝ่ายเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เสียงสะท้อน (feedback) สำคัญที่สุด ถ้าเสียงสะท้อน (feedback) ไม่มีเราไม่สามารถแก้ไขอะไรได้เลย แต่เสียงสะท้อน (feedback) ต้องทำอย่างไร คือพระพุทธเจ้าท่านสอนให้คนพยายามทำจิตให้ว่าง ถ้าจิตไม่ว่างเปรียบเสมือนแก้ว ที่มีน้ำเต็มเปี่ยมตลอด จะไม่สามารถรับอะไรได้เลย ก็จะมองว่าตนเองถูกคนเดียว เอาตนเองเป็นที่ตั้ง เมื่อเอาตนเองเป็นที่ตั้งก็จะทำงานลำบาก

ดังนั้น สำหรับผมขอเรียนว่าบางครั้งสมัยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใหม่ๆ อาจ จะยัง ไม่ค่อยคล่อง ซึ่งจะค่อยๆ พัฒนา ทุกคนต้องพัฒนา เพราะทุกคนอยู่ในโค้งของการเรียนรู้ (learning curve) ในทุกๆ ขั้นตอนของชีวิตที่เปลี่ยนหน้าที่กันไป แน่แน่นอนว่าตอนเป็นวุฒิสภาใหม่ๆ

กับวุฒิสภานี้ เปลี่ยนไปมาก วุฒิสภานี้มีการเติบโต (maturity) ดีมาก มีการทำงานที่ดี ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา เพราะ ท่านทั้งหลายมาจากคณะที่มาอยู่รวมกัน เช่นเดียวกันกับพรรคไทยรักไทย ตอนใหม่ๆ ก็อึงคุ่ง เพราะมาจากหลายที่ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา รัฐบาลก็เหมือนกัน มีรัฐมนตรีทั้ง 36 คนที่มาจากคณะที่ ต้องค่อยๆ ประชุมเชิงฝึกสอน (coaching) กันไป จะค่อยๆ ดีขึ้นเรื่อยๆ นั่นคือทุกอย่างต้องใช้เวลา แต่สมัยก่อนนั้นพอเริ่มจะเข้าหากันก็ยุบสภาฯ เลือกตั้งใหม่ เพราะการเมืองไม่มั่นคง (stable)

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้เปิดโอกาสที่จะให้ภาวะการเป็นผู้นำแก่นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นความตั้งใจ ถ้าท่านได้อ่านคณะกรรมการ 25 คนของคุณหมอประเวศที่นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ นั่นคือเงื่อนไข (condition) หนึ่งที่ยากจะได้รัฐธรรมนูญใหม่ และต้องการให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานของรัฐบาลให้รัฐบาลอยู่ครบเทอมให้ได้ ถ้ารัฐบาลไม่ทำอะไรเสียหาย นั่นเป็นความตั้งใจของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ดังนั้น เมื่อผมเข้ามาบริหารประเทศ ผมต้องมองทุกอย่าง ซึ่งผมจะพยายามดูแลเกือบทุกองค์กรให้สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่ แต่ทั้งหมดก็กลับไปประเทศชาติและประชาชน ไม่ใช่ลักษณะที่องค์กรแต่ละองค์กรจะไปใช้เงินที่มีอยู่น้อยนิดของประเทศ สร้างอาณาจักร (build empire) ของตนเอง คงไม่ใช่เช่นนั้นแน่นอน แต่ผมจะพยายามส่งเสริม สนับสนุนทุกอย่างที่จะทำให้กระบวนการทำงานร่วมกัน มีประสิทธิภาพ

เราก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้ ฉะนั้น ผมอยากให้ท่านทั้งหลายตระหนักว่าสิ่งหนึ่งที่เรากำลังต้องการ (need) มากคือ เราจะต้องเป็นองค์กรที่เรียนรู้ (organization that learn) คือมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น เรื่องการใช้เครื่องมือที่นำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้องค์กรของท่านและทุกองค์กรเป็นองค์กรที่มีกระบวนการเรียนรู้ตลอด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชาติ ถ้าหากองค์กรนั้นๆ ไม่มีกระบวนการเรียนรู้ องค์กรนั้นๆ จะช้าและไม่พัฒนาตามทันโลก

ผมเคยไปบรรยายครั้งหนึ่ง ผมบรรยายให้อัยการฟัง ผมบอกว่าท่านเชื่อหรือไม่ว่า ถ้าท่านเป็นนักกฎหมายที่เก่งที่สุด รู้กฎหมายทุกฉบับ รู้คำพิพากษาของศาลฎีกาอย่างดีทุกฉบับ ท่านเป็นคนมีอุดมการณ์สูงสุด ท่านเป็นคนมีความซื่อสัตย์สุจริตสูงสุด บางครั้งยังไม่เป็นหลักประกัน (guarantee) ว่าท่านจะให้ความยุติธรรมได้ หากท่านขาดความรอบรู้ เพราะเรื่องที่เข้ามาแต่ละกรณี (case) เป็นเรื่องใหม่ และโลกเปลี่ยนไป แต่สิ่งที่ท่านเรียนมาจากตำรานั้น เป็นการเรียนเพื่อให้เกิดต่อ เรียนเพื่อให้เรียนต่อ ไม่ได้เรียนเพื่อให้เป็นอาณัติ (mandate) ว่ามีความรู้เพียงพอแล้ว ฉะนั้น ท่านรู้ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกนี้ เรียบร้อยแล้ว ไม่ใช่ เพราะวิวัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น

ถ้าท่านไม่มีความรอบรู้ ท่านไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่สังคมได้ นั่นคือ นอกจากท่านรู้กฎหมายแล้ว ท่านต้องมีความรอบรู้ ดังนั้น ความรู้และความรอบรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญ

เช่นเดียวกับวุฒิสภา ถ้าหากว่าจะมีสิ่งใดที่จะทำให้กระบวนการเรียนรู้ของวุฒิสภาเกิดขึ้น อยากให้รัฐบาลสนับสนุน รมว.ยุติธรรม การจะ access หรือเข้าสู่ข้อมูลต่างๆ มีระบบฐานข้อมูล มีการสัมมนา หรือมีการประชุมทางวิชาการ ซึ่งสิ่งที่ท่านทำวันนี้ ผมชื่นชมจริงๆ เพราะเป็นเรื่องที่ยากมากในการนำคนที่เก่งและเป็นคนที่มีความรู้มารวมกัน แล้วมาเข้าห้องเรียนเหมือนนักเรียนและให้ใจอยากเรียนหนังสือด้วยนั้น ไม่ง่าย ฉะนั้น ระบบการเรียนรู้ทั้งหลาย ผมยินดีให้การสนับสนุน

สิ่งที่ผมอยากจะเล่าให้ฟังอีกเรื่องคือ ผมอยากจะเล่าให้ฟัง 2-3 เรื่อง เพื่อการทำงานร่วมกัน ถ้าเราเห็นพ้องต้องกัน เราจะได้เดินไปด้วยกัน หนึ่งคือการปลดปล่อยศักยภาพของคนชนบทและคนด้อยโอกาสทั้งหลาย ซึ่งผมเชื่อว่าช้างเผือกยังมีอีกมาก หรือไม่ต้องเป็นช้างเผือก แต่ขอให้เป็นอย่างช้างก็ยังมีอีกมาก ตรงนี้เราจะร่วมกันปลดปล่อยศักยภาพของคนจน นั่นคือการสร้างศักยภาพให้แก่ประเทศอย่างมากมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องร่วมมือกับท่านอย่างแนบแน่น เรื่องที่สองคือเรื่อง การปฏิรูประบบราชการ ซึ่งได้ร่วมมือกับท่านแล้ว เพราะกำลังอยู่ในการพิจารณาของท่าน และเรื่องที่สามคือเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาและ ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ทั้งสามเรื่องเป็นเรื่องใหญ่พอสมควร และเป็นเรื่องที่กำลังดำเนินการ (on going) ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ได้กฎหมายแล้วจบ แต่เป็นเรื่องที่กำลังดำเนินการ (on going) ที่จะต้อง ช่วยกันทั้ง 3 เรื่อง และทั้งสามเรื่องเป็นเรื่องที่สำคัญ

ผมขอกลับมาเรื่องแรกคือ เรื่องของการปลดปล่อยศักยภาพพลังของคนชนบทหรือคนจน ในอดีตเรานำเงินชนบทกลับมาพัฒนาเมือง ตอนนี้นำเงินจากต่างประเทศและเงินจากในเมืองเข้าไปพัฒนาชนบท คือพัฒนาชนบทเพื่อให้เขาเข้มแข็ง คงไม่ใช่เพียงแค่ลำพังกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น เพราะการนำเงิน เข้าไปช่วยนั้น ต้องมีทั้งทุนที่เป็นเงิน และทุนทางปัญญา และทุนที่เกิดจากการที่เขาได้ใช้ศักยภาพของเขา ในการทำมาหากิน ผมกำลังทำเรื่องหนึ่งและต้องมานั่งย้ำกับท่าน คือกำลังให้คณะกรรมการชุดหนึ่งไปดูเรื่องของ การออกเอกสารสิทธิให้กับประชาชนในรูปแบบต่างๆ แล้วจัดเก็บข้อมูล (computerize) ทั้งหมด เข้าระบบคอมพิวเตอร์ (computer) ทั้งหมด เพื่อตรวจสอบไม่ให้มีการโกง แล้วเอกสารสิทธิเหล่านั้นต้องสามารถแปลงเป็นทุนได้ เพราะภายใต้ระบบทุนนิยม ถ้าคนไม่มีทุนไม่สามารถอยู่ได้ เพราะไม่มีโอกาสสร้างความมั่งคั่ง (wealth) ให้กับตัวเอง ฉะนั้น ต้องสร้างทุน ผมได้บอกฝรั่งสามารถออกเอกสารสิทธิให้กับสมองได้ แล้วไปตามเก็บเงินคนทั่วโลก แต่ของเรามีสิทธิ แต่เอกสารไม่มี แล้วไม่สามารถแปลงเป็นทุนได้ เมื่อไรเขาจะมี

โอกาส ในโลกยุคใหม่เป็นโลกอยู่กับกระดาดแผ่นเดียว ความเชื่ออยู่ที่กระดาด พอสร้างความเชื่อแล้วออกกระดาดแผ่นเดียวเอาเงินเป็นหมื่นล้านยังได้เลย ถ้าไม่มีความเชื่อแม้มองมีค่าเขายังไม่ประเมินให้มีมูลค่า ฉะนั้น วันนี้ต้องสร้าง

ท่านเชื่อหรือไม่ว่าขีดเส้นเล็กๆ ตรงหน้าทางเท้าแถวเยาวราช มีมูลค่าเป็นแสนบาท ธนาคารก็รู้ แต่พอเขาไปขอกู้เงินเพียง 20,000 บาท ธนาคารบอกให้ไม่ได้ แผลงลอยเจ้านี่จึงต้องไปกู้เงิน นอกระบบร้อยละ 20 ซึ่งเก็บดอกเบี้ยรายวัน วันไหนไม่ส่งก็ถูกทำร้าย ถ้าเราสามารถนำสิ่งที่ เป็นสิทธิ เป็นสินทรัพย์ของคนจน ให้สามารถแปลงเป็นทุนได้ ประเทศไทยจะมีศักยภาพ มหาพาร นี่คือนี่ที่รัฐบาลกำลังศึกษาอย่างละเอียด และหาแนวทางให้เกิดความรอบคอบ ซึ่งตรงนี้ จะปลดปล่อยพลังของคนชนบทอย่างมหาศาล

ท่านเชื่อไหมว่าเงินฝากในรูปเงินเหรียญสหรัฐๆ ของคนเอเชียทั้งหมด มีเกินครึ่ง หนึ่ง ของโลก แล้ววันนี้หอบไปฝากในประเทศตะวันตก ซึ่งนำไปสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ ตะวันตก แล้วแปลงเป็นกระดาดบางส่วนมาให้เรา ฤกษ์งามยามดีไม่ไว้ใจเรา หอบกลับไป เรา ก็ ล้มไป นี่คือนี่ คือ ความเป็นจริง เหมือนกันว่าสินทรัพย์ของคนจนได้ถูกนำมา เงินออม (saving) ที่มี อยู่ก็นำมาใช้ในการพัฒนาเมืองมาโดยตลอด ฉะนั้น การพัฒนาประเทศจึงมีเฉพาะเมือง ใหญ่และใหญ่ต่อไป เมืองเล็กๆ ไม่สามารถโตได้ จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็จะเป็นแม่ฮ่องสอนไปอีกชั่ว กาลนาน ถ้าไม่มีการปรับเปลี่ยนใดๆ ฉะนั้น เรื่องของสิทธิที่จะทำให้เกิดเอกสารสิทธิ์และ สามารถแปลงเป็นทุนได้ เป็นอีกหนึ่งขั้นที่จะลดช่องว่างของโอกาสของคนจน ของคนชนบท นี่คือนี่ สิ่งที่ผมกำลังศึกษาอย่างมาก จึงได้นำมาเล่าให้ท่านฟัง เผื่อจะ ขอความร่วมมือจากท่านในโอกาส ข้างหน้า

เรื่องต่อไปคือเรื่องการปฏิรูประบบราชการที่ผมได้พูดคุยกับท่านไปแล้วในสภาฯ ซึ่งได้มีการพิจารณาอยู่ในชั้นกรรมาธิการ ต้องขอขอบคุณกรรมาธิการที่เร่งประชุม ความจริงแล้ว เรื่องนี้เป็นเรื่องที่จำเป็นจริงๆ ท่านเชื่อไหมว่าวันนี้มีอะไรหลายๆ อย่างที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลง หัน ไปดูตรงไหน ถ้าเราลงไปดูในรายละเอียดแล้วนั้น มีเรื่องที่ต้องเปลี่ยนแปลงอีกมากมาย แต่ไม่ สามารถเปลี่ยนทีเดียวได้ และเปลี่ยนพร้อมกันก็ไม่ได้ แต่สิ่งไหนทำได้ให้ทำไปก่อน เพราะเราไม่ ได้ทำวันนี้แล้วเลิก ต้องทำกันอีกหลายปี จึงต้องมีการปฏิรูประบบราชการ แต่ผมถามว่าผมพอใจ หรือยัง ผมยังไม่พอใจ เพราะสามารถทำได้มากกว่านี้อีก แต่เอาขั้นนี้ก่อน อย่าเพิ่งให้ตื่นเต้น ตกใจ กันมาก ตกใจวังวนกันหมด ก็ทำไม่ได้ วันนี้เอาเท่าที่ทำได้อีกก่อน ผมจึงขอทำตรงนี้ เพราะในที่สุด แล้ว ผมบอกได้เลยว่า ถ้าเราไม่ได้พัฒนาให้ข้าราชการเป็นผู้ที่มีคุณประโยชน์ ในการตัดสินใจในขั้น

แรกๆ แล้วปล่อยให้การตัดสินใจมาอยู่ชั้นท้ายทั้งหมด เราเพิ่มข้าราชการอีก หนึ่งล้านคนก็เอาไม่อยู่ ถ้าเราสามารถที่จะจัดกระบวนการให้การตัดสินใจเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับล่าง และขึ้นมาได้ไม่เกินสามชั้นแล้วจบ ประเทศไทยจะมีความคล่องตัวในการบริหารการจัดการมากขึ้นอย่างมาก ดังนั้น ระบบ e-Government หรือระบบการใช้ ICT-Information communication Technology (เทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล) กับระบบราชการต้องเกิดขึ้นไปควบคู่กับการปฏิรูประบบราชการ และในที่สุดจะนำไปสู่การลดอัตรากำลัง โดยไม่ต้องให้ข้าราชการปัจจุบันต้องถูกออกจากราชการ แต่การลดโดยการที่จะไม่เพิ่มในโอกาสต่อไปที่ตำแหน่งว่าง จะต้องเริ่มเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกษียณปีละเท่าไรก็หายไปๆ แล้วปรับประสิทธิภาพไปเรื่อยๆ พร้อมลดไปเรื่อยๆ แล้วในที่สุดข้าราชการจะต้องมีเงินเดือนสะท้อน ความเป็นจริงของค่าใช้จ่าย

เรากำลังเรียกร้องว่าต้องไม่มีการคอร์รัปชัน เรารู้ความเป็นจริงใหม่่ว่าความจริงสมมติว่า คนที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดมีเงินเดือน 50,000 กว่าบาท อยากจะส่งลูกไปเรียนต่างประเทศ หรืออยากจะส่งลูกมาเรียนแค่โรงเรียนนานาชาติ มหาวิทยาลัยนานาชาติ เพราะอยากให้ลูกได้ภาษาอังกฤษดีๆ ไม่สามารถทำได้ถ้าอาศัยเพียงเงินเดือน อาศัยรายได้โดยตรงที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่พอ ยกเว้นมีของเก่าขายกิน หรือได้ทำการค้าควบคู่กันมาโดยตลอด ความเป็นจริงเป็นแบบนี้ ฉะนั้น เราต้องพยายามเข้าสู่ความเป็นจริงให้เร็วที่สุด ถ้าเราไม่ยอมรับความเป็นจริง แสดงว่าเราไม่รู้เรา ไม่รู้เราอย่าคิดรู้เขา การแข่งขันทุกอย่างต้อง รู้ทั้งเรารู้ทั้งเขา ฉะนั้น เราจะต้องอยู่บนโลกแห่งความเป็นจริงว่า ความเป็นจริงคืออะไรแล้วมาแก้ไขให้ถูกต้องกับความเป็นจริงดีกว่า มาพูดกันให้สวยงามอย่างไรก็ได้ คนพูดความจริงก็อาจจะถูกคนอื่นไม่ชอบหน้าบ้าง ต้องยอมทน เพราะความเป็นจริงข้าราชการได้รับเงินเดือนต่ำกว่าความเป็นจริง (underpaid) ในหลายระดับ แต่ถ้าเพิ่มเงินเดือน ตัวคุณจะเพิ่มมาก สตางค์ก็ไม่มี หนี้สินก็มากมาย จะทำอย่างไร ฉะนั้น ประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

วันนี้ ผมเล่าให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติฟัง ท่านรู้ไหมว่าวันนี้ เศรษฐกิจฟื้นแต่ทำไมเงินเฟ้อ (inflation) ต่ำมาก ที่เงินเฟ้อต่ำเพราะเกิดจากสองส่วน คือส่วนที่หนึ่งปริมาณการส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้น แต่ราคากลับตกลงไปร้อยละ 10 จึงทำให้มูลค่าการส่งออกลดลง ทั้งๆ ที่ปริมาณการส่งออกเพิ่ม แต่มูลค่าที่เป็นเงินลดลง เมื่อเราขายได้ราคาน้อยลง เราจึงต้องซื้อในราคาที่ต่ำลง นั่นคือ เป็นการกดราคา สินค้าในประเทศลง ทำให้สินค้าไม่ขึ้นราคา ทั้งนี้เกิดจากศักยภาพการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจาก คำว่า productivity and efficiency หรือวิธีการผลิตและประสิทธิภาพ หลายประเทศได้ทำเรื่องนี้ อย่างจริงจังมาเป็นเวลานานมาก ซึ่งทำให้ทุน (cost) ของเขา

ต่ำลง การแข่งขันจึงแข่งที่ราคาด้วยและหัวใจสำคัญคือเงินเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ และเงินมีต้นทุนที่ต่ำตลอดจนเงินมีภาวะเงินเฟ้ออยู่ในประเทศอยู่แล้ว เพราะเงินต้องการกดราคา กดค่าแรงงาน ในขณะที่เดียวกันต้องการขายสินค้าราคาถูก ฉะนั้น สิ่งที่เป็น ความหนืดของระบบในจีนถูกถ่ายทอดมายังทั่วโลก เฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาอย่างเรา ดังนั้น เงินเฟ้อ (inflation) เราจึงไม่ขึ้น เป็นสิ่งที่โชคดีและโชคไม่ดีในตัวเอง ซึ่งต้องพยายามหาความสมดุลในตัวเอง นี่คือนี่ที่เกิดขึ้น

ฉะนั้นเราจะต้องช่วยกันว่าจะทำอย่างไรให้เศรษฐกิจนี้เติบโตอย่างต่อเนื่อง แล้วปลดปล่อยพลังคนจน ดังนั้น รัฐบาลจึงเน้นเรื่องของสินค้าเกษตร เรื่องของเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้ตรงนี้ได้ขึ้น ฉะนั้น กฎหมายอะไรที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นอุปสรรคในเรื่องตรงนี้ จะถูกยกเลิก เรื่องการปฏิรูประบบราชการ จึงเป็นเครื่องมือในการบริหารการจัดการที่จะเชื่อมโยงมากับการแก้ไขปัญหาระบบนี้ แล้วในที่สุดระบบราชการจะต้องไม่อึดอัดแบบนี้ แต่คงเป็นขั้นตอนและใช้เวลานานนิดหน่อย

เรื่องการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องที่วันนี้ได้มีการสรุปและเร่งรัด และเรียนว่าผมได้บอกว่าจะประกาศเขตการศึกษาใหม่และโครงสร้างใหม่ในวันที่ 1 ตุลาคม 2545 แต่บางแห่งอาจจะติดกฎหมาย ที่ยังพิจารณาอยู่ในสภาฯ บ้าง แต่เราจะใช้รูปแบบของการบริหารแก้ไขไปพลางก่อน พอกฎหมายเสร็จ ก็ไปสวม แต่เขตการศึกษาต่างๆ จะประกาศในวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ทั้งหมด สำหรับแนวการเรียนการสอน และหลักสูตรใหม่จะถูกใช้ในปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป จึงต้องประกาศชัดๆ ไปเลย เพราะไม่เช่นนั้น จะมีการดึงกันไปดึงกันมา เสียเวลา เพราะเป็นเรื่องการบริหารของส่วนราชการหลายหน่วยงานที่ทำงาน ร่วมกัน ต่อไปในภาคหน้าหน่วยงานเหล่านี้ที่เคยทำงานในเรื่องหนึ่งแล้วใช้ 5-6 หน่วยงาน อาจจะลดลงเหลือ 2-3 หน่วยงาน และจะลดลงไปเรื่อยๆ เพราะเราใช้ระบบที่ขึ้นอยู่กับการกิจเป็นหลัก (agenda based) ใช้เรื่องของการจัดกลุ่มตามภารกิจ ดังนั้น ระบบการปฏิรูปการศึกษา ระบบการปฏิรูประบบราชการนี้ จะมาควบคู่กันไป ฉะนั้น ผมขอเรียนอีกนิดว่า เราทำทั้งหมดเพื่อเพิ่มศักยภาพความแข็งแกร่งให้กับประเทศและคนไทย

เรื่องสุดท้ายที่จะเล่าให้ฟังคือ เรื่องของยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ในอดีต เราเป็นสมาชิกหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น APEC ASEM ASEAN ยิ่งใหญ่เท่าไร ยิ่งได้ประโยชน์ไม่มากนัก ในเชิงรูปธรรม แต่ได้ประโยชน์ในความสัมพันธ์มากกว่า เพราะว่าการมีรูปแบบที่เป็นลักษณะคล้ายๆ กลุ่มการค้า (trade bloc) แบบนั้น หากความสอดคล้อง (consensus) ไม่ได้ในหลายเรื่องที่สำคัญ คือมีฉันทามติไม่ค่อยได้ เนื่องจากความแตกต่างของประเทศสมาชิกมีอยู่มาก ฉะนั้น อะไรที่เป็น ความสอดคล้อง (consensus) จะเป็นเรื่องที่ผิวเผิน ไม่ลงลึก เพราะ

ผมดูแล้วถ้อยคำอย่างนั้นประเทศไทย จะได้ประโยชน์แต่ไม่ทันพลิกตัวเอง เพราะเราได้วิ่งเกาะตามเขาไป เขาไปไหนผมไปด้วยคนหนึ่ง ไม่ได้ขับรถเสียที โดยสารเขาไปเรื่อย ดีไม่ดีเขาให้ลงข้างทาง เพราะฉะนั้นวันนี้เราจะต้องหาทางขับรถเอง เพื่อเราจะได้กำหนดทิศทาง ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นลักษณะของยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศที่เราจะพยายามทำ

ผมได้เริ่มกระบวนการ Asia cooperation dialogue หรือความร่วมมือเอเชีย มาตั้งแต่มขังไม่ได้เป็นรัฐบาล ผมได้คิดเรื่องนี้ และได้ไปคุยกับนายกรัฐมนตรี จู หรง จี ของประเทศจีน ตั้งแต่ มขังไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี สิ่งที่ผมเป็นห่วง (concern) คือสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนาคนผลิต ได้น้อย คนขายทรัพย์สินทางปัญญาได้มาก แล้วเรากำลังถูกเกมที่ทางตะวันตกกำหนดให้เล่น เราจึงแพ้เกมตลอด เราแข่งขันไม่ได้ ท่านเห็นไหมครับว่าราคาถูกกดตลอด ส่งสินค้าออกถูกกดราคาไปเรื่อยๆ พอต่อไปสู้ไม่ได้ก็ต้องลดค่าเงิน นั่นคือการแพ้ครั้งแล้วครั้งเล่า ดังนั้น ผมได้บอกท่านจู หรง จี ว่าเป็นเรื่องที่อันตรายมาก ถ้าหากเอเชียไม่สามารถกำหนดกติกาเศรษฐกิจโลก โดยที่ประเทศนอกเอเชียคือประเทศตะวันตกกำหนดตลอด ฉะนั้น เราจะต้องร่วมกันเพื่อเป็นคนกำหนดกติกาบ้าง กล่าวคือ ระบบบอกว่าผู้ชนะคือผู้ที่คิดเกมใหม่ ฉะนั้น ถ้าเรามีเกมของเรา เขามีเกมของเขา ผลัดกันคนละเกม แพ้เกม ชนะเกม ก็เสมอ แต่วันนี้ เราแพ้ทุกเกม

เมื่อเราแพ้ทุกเกมเราจะทำอย่างไรเราจึงจะชนะบ้าง ผมจึงบอกว่าเอเชียมารวมกันดีกว่า เพราะเอเชียมีประชากรทั้งหมด 3,500 กว่าล้านคน ประชากรทั้งโลกมี 6,054 ล้านคน เงินตราสำรองระหว่างประเทศ (reserve) มีมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก ฉะนั้น เราควรจะรวมกัน แต่ประเทศใหญ่ๆ เขาคิดไม่ได้ ถ้าคิดจะถูกระวาง เพราะเขาใหญ่เกินไป ประเทศเล็กๆ ถ้าเล็กเกินไปก็คิดยาก หรือประเทศที่เคยเป็นเมืองขึ้นก็คิดยาก เพราะคนจะมอง แต่เราโชคดี เราเข้าประเภท (category) ตรงนี้ พอเราเสนอก็มีความร่วมมือเกิดขึ้น บังเอิญว่าอินเดียจะไม่ค่อยมาร่วม แต่ผมขอให้อินเดียมาร่วมและเขาก็มาร่วม สิ่งที่ผมพยายาม เอาใจใส่ (nurture) ความสัมพันธ์กับอินเดีย เพราะต้องการให้อินเดียยืนอยู่กับ ACD เพราะผมพูดกับจีนไว้ล่วงหน้า พออินเดียมา ผมไปล่อจีนอีกครั้ง จีนอินเดีย ญี่ปุ่น มา ทุกอย่างจบหมด

วันนี้ เอเชียทั้งเอเชียมาหมด และวันนี้เรื่องนี้กลายเป็นเรื่องใหญ่ มีการพูดกันใน ASEAN Plus Three สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไทยริเริ่ม (initiate) ขึ้นมา ผมอยากจะขอการสนับสนุนจากทุกฝ่ายว่า เรื่องนี้เป็นยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญมากที่เราจะต้องมีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเพื่อที่จะได้เชื่อมเศรษฐกิจตั้งแต่ชุมชน รากหญ้า ไปจนถึงเศรษฐกิจโลกให้ได้ เพราะสินค้าไทยเป็นสินค้าปัจจัย 4 ขายที่ไหนก็ได้ ไม่ต้องรวบ ขอให้มันอยู่ เพราะมนุษย์อยู่ที่ไหนมนุษย์ก็กิน เพราะ

เรามีอาหารมาก เรามีของใช้เครื่องนุ่งห่ม ทำไมเราจะต้องไปแข่งขันในตลาดที่แย่งกันจนพรุนหมดแล้ว ราคาก็ไม่ได้ ทำไมเราไม่เปิดตลาดใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่เรากำลังทำ เรื่องการค้าหักบัญชี (account trade) เรื่องการแลกเปลี่ยน การค้าหักบัญชี เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องช่วยเพื่อให้สินค้าเคลื่อนไหว (move) เร็วขึ้น ถ้าต่างคนต่างแลกกันไปแลกกันมาเท่ากัน ก็เกิด การจ้างงานภายในประเทศ เพราะเกิดการผลิต การแลกกันมากขึ้น จำนวน (volume) มากขึ้น การจ้างงาน ก็มากขึ้น นั่นคือเกิดการ ทำงานมากขึ้น เกิดการผลิตมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เราจะต้องทำควบคู่กันตั้งแต่เศรษฐกิจชุมชนจนถึง ยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกัน

สิ่งที่เป็นปัญหาในทางบริหาร เช่น ระบบราชการ ระบบการศึกษาต้องแก้ไข สิ่งที่เป็นปัญหาในการปลดปล่อยพลังของชาวบ้าน ไม่ว่าเรื่องระบบทุน ระบบการนำสินทรัพย์ของคน จนมาแปลงเป็นทุนได้โดยง่าย จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำ เรื่องของการให้ความรู้กับเขา เรื่องของการเชื่อมโยงเทคโนโลยี (technology) ไปสู่ชุมชนต้องทำ นี่คือนโยบายที่รัฐบาลต้องทำทั้งหมด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจะสำเร็จไม่ได้เลย ถ้าหากว่าองค์กรที่อยู่ในกระบวนการภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้มองว่าสิ่งเหล่านี้เรามีเป้าหมายร่วมกัน แต่แน่นอนว่าถ้ามีการแะ ข้างทางที่ผิดที่ไม่ถูกต้อง ต้องเล่นงาน เช่น ทูริตคอร์รับชั่น ไปทำอะไรเพื่อส่วนตัวไม่ทำเพื่อส่วนรวม ต้องเล่นงาน เพราะเป็นหน้าที่โดยตรง แต่ทั้งหมดต้องนำไปสู่ประเทศชาติและประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลหวังว่าจะได้รับความร่วมมือ

ขณะเดียวกันนั้น รัฐบาลเข้าใจว่าท่านมาจากการเลือกตั้ง ท่านมาจากประชาชน ท่านต้องคิดว่าสิ่งไหนควรจะทำให้ประชาชน ท่านยอมเห็น และท่านอยู่ในพื้นที่ ท่านเห็นว่าความเจริญตรงนี้มีปัญหา ส่วนนี้มีปัญหาควรจะทำอย่างไร ท่านไม่จำเป็นที่จะต้องมาเป็นทีม ส่งจดหมายถึงผม แนะนำว่าผมควรจะไปแก้ไขปัญหาดตรงจุดนั้น เพราะจุดนี้มีปัญหาอะไร ผมยินดีรับทุกอย่าง เพราะรัฐบาลมีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ประชาชน เมื่อประชาชนมีทุกข์รัฐบาลไม่เห็นมีคนการเมืองอาจจะเป็นวุฒิสมาชิกหรือ ส.ส. ไปเห็นเข้า จึงมาบอกรัฐบาล รัฐบาลต้องขอบคุณ แล้วรีบไปแก้ไข เพราะเป็นหน้าที่โดยตรง ฉะนั้น ท่านอย่าไปคิดว่า การที่วุฒิสมาชิกมาขอให้รัฐบาลไปเองงบประมาณไปอุดหนุน ไปแก้ไขปัญหาดตรงจุดนั้น จุดนี้ เป็นสิ่งที่ไม่ชอบ ความจริงแล้วเป็นสิ่งที่เห็นหน้าที่ และรัฐบาลต้องขอบคุณ เพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ เนื่องจากรัฐบาลไม่มีทางที่จะเห็นทุกเรื่องด้วยตนเอง ในเมื่อเราจะรวมพลังกันทั้งแผ่นดินเพื่อพลิกฟื้นประเทศ ปลดปล่อยพลังศักยภาพของคนไทยทั้งประเทศ นั่นคือแนวคิดที่เราควรจะร่วมกัน

สุดท้ายนี้ ผมต้องขอขอบคุณ เฉพาะอย่างยิ่ง ท่านประธานวุฒิสภา ท่านสมาชิกวุฒิสภาทุกๆ ท่าน ที่นอกจากให้เกียรติผมมาพูดคุยกับท่านแล้ว ยังได้ให้ความกรุณาร่วมมือกับรัฐบาล

เป็นอย่างดี ในหลายเรื่องที่เป็นเรื่องเร่งด่วน เรื่องที่เป็นปัญหาของประชาชนที่รัฐบาลไปอธิบายให้เข้าใจ แล้วก็ร่วมมือช่วยกันมาตลอดในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ ผมหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่ต่อเนื่อง และผมพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับวุฒิสภา วุฒิสมาชิกทุกท่าน ขอขอบคุณครับ